

22ste VERGADERING. — 25 APRIL 1924.

Ingekomen berichten. — Interpellatie-aanvraag van Kol.

22ste VERGADERING.

VERGADERING VAN VRIJDAG 25 APRIL 1924.

(Bijeenroepingsuur 11 voormiddag.)

Ingekomen: berichten van leden. — Beslissing over en toestaan van het verzoek van den heer van Kol om vragen te mogen richten tot den Minister van Koloniën; bepaling van het tijdstip der behandeling. — Voortzetting der algemeene beschouwingen over de Staatsbegroting voor het dienstjaar 1924 en der behandeling van de motiën van orde van de heeren van Embden en Wibaut.

Voorzitter: de heer van Voorst tot Voorst.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 39 leden, te weten:

de heeren van Lanschot, de Vries, van der Lande, de Jonge, de Veer, Diepenhorst, de Wit, Anema, Westerdijk, Blomjous, Croles, Janssen, Cramer, Franssen, Slotemaker de Bruine, Haiffmans, de Jong, Smeenge, de Waal Malefijt, Dobbeltmann, de Vos van Steenwijk, Haazeyoet, W. Fransen, mevrouw Pothuis—Smit, de heeren van Wassenaer van Catwijk, de Zeeuw, van Kol, van Kouteren, Rink, de Gijselaar, Moltmaker, de Muralt, Slingenberg, van den Bergh jr., Wittert van Hoogland, Rugge, Heerkens Thijssen en van Embden,

en de heeren Ministers van Justitie, van Binnenlandsche Zaken en Landbouw, van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, van Marine en van Financiën.

De notulen van het verhandelde in de vorige vergadering worden gelezen en goedgekeurd.

De Voorzitter: Ik deel aan de Kamer mede, dat zijn ingekomen: een bericht van den heer van der Hoeven, ingekomen na afloop der vergadering van gisteren, dat hij, wegens ambtsbezigheden, die vergadering niet heeft kunnen bijwonen: zoomede berichten van leden, die verhinderd zijn de vergadering bij te wonen: van den heer Wibaut en van den heer de Vlught.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

Aan de orde is:

I. de beslissing omtrent het verzoek van den heer van Kol om verlof tot het richten van een interpellatie tot den Minister van Koloniën betreffende de rechtmatigheid van het besteden van Indische gelden voor de Nederlandsche marine. (Zie *Handelingen* 10 April 1924, bladz. 231.)

De Voorzitter: Ik stel aan de Kamer voor, om den heer van Kol het gevraagde verlof toe te staan.

De beraadslaging wordt geopend.

De heer de Waal Malefijt: Mijnheer de Voorzitter! Door den geachten afgevaardigde den heer van Kol is verzoekt den Minister van Koloniën te mogen interpellieren

(de Waal Malefijt.)

over de rechtmatigheid van het besteden van Indische gelden voor de Nederlandsche marine. Uw voorstel is, dat de Kamer dit verzoek zal toestaan, dat dus die interpellatie zal worden gehouden en tot den Minister van Koloniën het verzoek zal worden gericht om daartoe in deze Vergadering tegenwoordig te zijn.

Wanneer zoo in het algemeen door een lid een interpellatie aangevraagd wordt, is men geneigd die toe te staan, en ik kan begrijpen, Mijnheer de Voorzitter, dat uw eerste gedachte was ook de Kamer voor te stellen dit verzoek in te willigen. Ik zou het ook met u eens zijn, wanneer er aan deze interpellatie niet een voorgeschiedenis verbonden ware, maar juist die voorgeschiedenis maakt het mij onmogelijk, hoe gaarne ik mij anders naar uw wensch zou richten, in dit geval met u mede te gaan.

Wat toch is het geval? Bij de behandeling van de Indische begroting in de afdeelingen heeft de heer van Kol gebruik gemaakt van het recht, dat hem bij art. 42 van ons Reglement van Orde is toegekend, om een Nota te voegen bij het Voorloopig Verslag. In die Nota werden door hem op breedvoerige wijze en gedocumenteerd bestreden de grondslagen, waarop de kostenverdeling zou moeten berusten, die de eventuele invoering van een Vlootwet met zich zou brengen, zooals die kosten en die grondslagen ontwikkeld waren in de Memorie van Toelichting, indertijd bij het wetsontwerp, dat door de Tweede Kamer verworpen is, gevoegd. Wanneer die Vlootwet door de Tweede Kamer was aangenomen en in deze Kamer in de afdeelingen was gekomen, zou die Nota volkomen op haar plaats zijn geweest. Ik ga zelfs verder; wanneer de Vlootwet in deze Kamer was behandeld, zou die Nota bijna onveranderd als redevoering hebben kunnen dienst doen. Ik kan mij zoo voorstellen hoe die Nota in het leven is geroepen. Toen de Vlootwet in de Tweede Kamer werd behandeld, was de algemeene opvatting, dat zij daar zou worden aangenomen, en toen hebben de heeren in deze Kamer — niet alleen de heer van Kol, maar, zooals mij bekend is, ook anderen — zich geprepareerd op een behandeling in deze Kamer. De heer van Kol, die het jammer vond, dat al dat verzameld materiaal ongebruikt zou blijven, heeft daarop die niet uitgesproken redevoering bij wijze van Nota in deze Kamer ingediend. Dat is dus zeer begrijpelijk, maar het is eveneens zeer begrijpelijk, dat de Minister van Koloniën in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag omtrent die Nota het navolgende heeft neergeschreven:

„Van de door het lid, den heer van Kol, in zijne afzonderlijke Nota geleverde beschouwingen betreffende de verdeling van de uitgaven voor de maritieme verdediging van Indië over de Staatsbegroting en de Indische begroting heeft de ondergeteekende met belangstelling kennis genomen. Hij is van oordeel, dat eene gedachtenwisseling over deze aangelegenheid eerst vruchtdragend zal kunnen zijn, wanneer opnieuw een ontwerp-vlootwet bij de Staten-Generaal in behandeling komt, waarin voorstellen voor de kostenverdeling uiteraard niet zullen ontbreken.”

Het komt mij voor, dat dit een zeer logisch antwoord was. Evenwel de geachte afgevaardigde was met dat antwoord niet tevreden. In de vergadering van 10 April heeft hij dat antwoord van den Minister „een uitvlucht” genoemd en hij wilde, dat die Nota terstond zou behandeld worden, want — ik verzoek de bijzondere aandacht van de Kamer voor deze uitdrukking van den geachten afgevaardigde — als de toekomstige Vlootwet hier behandeld wordt, zou het reeds „te laat” zijn. Ten einde dat te voorkomen, heeft hij nu een interpellatie aangevraagd, om, waar de Regeering voornemens was de beantwoording van zijn vragen uit te stellen tot bij de behandeling van de Vlootwet, haar als het ware te dwingen deze aangelegenheid nu te bespreken.

Wat is dus de zaak? De heer van Kol wil, dat de Minister van Koloniën, voordat de nieuwe Vlootwet bij de Tweede Kamer in behandeling komt, zich deze Kamer zal uitspreken over hetgeen een onderdeel dier wet zal uitmaken, n.l. de kostenverdeling tusschen Nederland en Indië, en daarover

(de Waal Malefijt e. a.)

met deze Kamer in discussie zal treden. Hiertegen heb ik bezwaar. Ik ben van meening, dat de Minister zich niet op dien weg mag laten voeren en deze Kamer geen pogingen in het werk mag stellen om hem daartoe te dwingen. De Eerste Kamer behoort zich niet te stellen op de plaats van de Tweede Kamer; zij blijve op de plaats, haar door de Grondwet aangewezen, en beperke zich tot het behandelen van voorstellen, die door de Tweede Kamer aanvankelijk zijn goedgekeurd. Wij moeten niet een zaak gaan behandelen, waarvan de Minister zegt, dat hij voornemens is haar in de Tweede Kamer aanhangig te maken.

Daarom, Mijnheer de Voorzitter, hoe gaarne ik mij anders aan uw wenken onderwerp, zie ik mij verplicht in dit geval niet met u mede te gaan.

De heer de Gijselaar: Mijnheer de Voorzitter! Na de woorden van den heer de Waal Malefijt kan ik natuurlijk zeer kort zijn, maar ik meen toch nog een enkel woord te moeten zeggen, omdat ik den vorigen keer reeds over deze zaak gesproken heb en u toen zeide, dat het niet het rechte moment was.

Ik kan mij in het algemeen zeer goed vereenigen met wat de heer de Waal Malefijt heeft gezegd. Ik houd er, evenmin als hij, van iemand den mond te snoeren en hem te verhinderen zijn meening te uiten, maar ik geloof, dat deze zaak valt buiten onze bemoeiingen. Ik heb de laatste dagen opgemerkt, dat hier de drang komt om een duplicaat te worden van de Tweede Kamer. Herhaaldelijk worden ook bij de algemeene beschouwingen moties ingediend. Gaat men dien weg op, dan gaat er driekwart van den tijd heen met het behandelen van moties en interpellaties, terwijl onze eigenlijke taak is revisie van de door de Tweede Kamer aangenomen wetsontwerpen. Ik meen, dat dit een gewichtige taak is in dezen tijd. Het is toch herhaaldelijk voorgekomen, dat allerlei wetsontwerpen eigenlijk aan den overkant betrekkelijk slordig behandeld worden bij gebrek aan tijd en dat wij dus speciaal daaraan onzen tijd moeten wijden.

Is er een zaak, die in de Tweede Kamer niet behandeld is of die niet in de lijn van de Tweede Kamer ligt, dan kan daaromtrent hier een motie of een interpellatie worden ingediend, zooals b. v. het plan was te doen ten aanzien van het meer restitutie geven aan den heer Kattenbusch. Maar als wij moties en interpellaties gaan behandelen ten aanzien van zaken, die in de Tweede Kamer in eerste instantie behandeld kunnen en moeten worden, dan kunnen wij hier wel permanent, d. i. ongeveer 180 dagen in het jaar, vergaderen, en dan zal het lidmaatschap dezer Kamer ook, zooals de tegenwoordige terminologie luidt, den geheelen mensch gaan eischen. De helft van de tegenwoordige leden moet dan verdwijnen, en dan krijgen wij hier ook een college van beroeps-politici. Wil men ook een categorie leden, zooals er tegenwoordig nog vele zijn behouden, dan moet het niet dien weg opgaan. Dit jaar neemt het zulk een vaart als nooit te voren, en daarom moeten wij ons niet op dit verkeerde pad begeven.

Om de redenen, door den heer de Waal Malefijt ontvouwd, en om de redenen, die ik heb aangegeven, zal ik dus tot mijn leedwezen niet kunnen stemmen vóór uw voorstel.

De heer van Kol: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb getracht het na te gaan in den korten tijd, die beschikbaar was, maar heb geen enkel geval kunnen vinden, dat men in deze Kamer ooit geweigerd heeft aan een der leden om vragen te richten tot de Regeering. Mocht men dus heden hiertoe besluiten, dan zou dat een gevaarlijk antecedent zijn: dan zou de meerderheid telkens, als dit haar welgevallig was, iemand uit de minderheid den mond kunnen snoeren.

Nu hebben de beide heeren, die gesproken hebben, de bedoeling van mijn interpellatie niet begrepen. Anders had de rede van den heer de Waal Malefijt wel geheel en al achterwege kunnen blijven. Al ware er nooit een Vlootwet geweest, dan had toch mijn nota alle reden van bestaan. Dit blijkt reeds uit de tweede zinsnede daarvan:

„Telkenmale, dat een nieuwe regeling werd getroffen of voorbereid voor de verdeling van bovenvermelde

(van Kol e. a.)

uitgaven, deed een politiek van baatzucht zijn invloed gelden, zoowel in de jaren 1866 als in 1889, in 1896 en in 1906, om bij de indiening der Vlootwet in 1922 het toppunt te bereiken.”

Dat was dus alleen een zinspeling op de verworpen Vlootwet; zouden wij gelijk onrecht alsdan alweer laten voortduren, dan zou daardoor het toppunt worden bereikt. Met de Vlootwet der toekomst heeft de interpellatie dus rechtstreeks niets te maken. M.i. begaat de Regeering een onrechtmatige daad in het heden, zooals trouwens reeds sedert vele jaren het geval was. Mocht de nieuwe Vlootwet tot stand komen, dan zou men alweer een stap doen in de verkeerde richting. Indien in deze Kamer een besluit werd genomen in den geest van de nota, zou dat wellicht preventief kunnen werken, om dat onrecht te voorkomen.

Dit belangrijk vraagstuk verdient nader onderzoek. De vraag, of de verdeling der uitgaven voor de marine over Nederland en Indië rechtmatig geschiedt, is een vraag, die in de eerste plaats den Minister van Koloniën aangaat, die op de bres moet staan voor de Indische belangen. De vraag is, of hij de Indische gelden op deze wijze mag gebruiken voor hoofdstuk VI.

Wie instemt met de conclusie van de nota, zal natuurlijk vóór de behandeling stemmen, wie er tegen is, en ik vrees, dat zulks de meerderheid zal wezen, moet toch in elk geval prijs stellen op een nadere toelichting, en de gelegenheid zoeken om haar te bestrijden, anders worden deze leden medeplichtig aan het huidige onrecht.

De heer de Gijselaar heeft gezegd, dat wij hieraan niet al te veel tijd mogen besteden. Dat is echter niet mijn schuld, maar die van den Minister van Koloniën. Had hij op de uitvoerige nota bij het Voorloopig Verslag der Indische begrooting eenig antwoord gegeven, had hij later op de korte mondelinge toelichting mijnerzijds eenig bescheid gegeven, de gansche interpellatie ware achterwege gebleven. Ik was door de houding van den Minister nu wel gedwongen, een nader beroep te doen op het geduld van de Kamer. Doch ik zal uiterst kort wezen, Mijnheer de Voorzitter, en ben tevreden met twintig minuten, wat een record is, dat gedurende de laatste weken hier zelden is bereikt. Mocht echter mijn verzoek om die vragen te mogen stellen, worden verworpen, dan zal de Kamer den schijn op zich laden, dat zij in deze zaak het volle daglicht niet durft trotseeren, en dat wil ik van mijn medeleden niet verwachten!

De heer de Waal Malefijt: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou nog even uitdrukkelijk willen zeggen, dat het volstrekt niet in de bedoeling heeft gelegen om iemand van onze geachte medeleden den mond te snoeren. Integendeel, ik geloof, dat de heer van Kol in ons midden een plaats inneemt zoodanig, dat niemand onzer hem den mond zou willen snoeren. Ik althans zou daartoe nooit medewerken, en ik heb mij dan ook als lid der Commissie van Rapporteurs niet verzet tegen opneming van zijn nota. Ik vind het inderdaad wenschelijk, dat de gronden, door den heer van Kol aangegeven, in het publiek worden besproken, maar ik heb er op tegen, dat wij den Minister van Koloniën hier zouden uitnoodigen een debat te voeren over dezelfde zaak, die later in de Tweede Kamer aan de orde zal komen, en dat wij hem zouden dwingen het overleg met de Eerste Kamer te doen voorafgaan aan dat met de Tweede Kamer.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het voorstel van den Voorzitter wordt in stemming gebracht en aangenomen met 16 tegen 15 stemmen.

Vóór hebben gestemd de heeren de Jonge, Diepenhorst, Blomjous, Croles, Janssen, Cramer, Haffmans, Smeenge, Haazevoët, mevrouw Pothuis—Smit, de heeren de Zeeuw, van Kol, Rink, Moltmaker, de Muralt en de Voorzitter.

Tegen hebben gestemd de heeren de Veer, de Wit, Anema, Westerdijk, Franssen, Slotemaker de Bruine, de Jong, de

(Voorzitter e. a.)

Waal Malefijt, Dobbelsmann, de Vos van Steenwijk, W. Franssen, van Wassenaer van Catwijk, Verkouteren, de Gijselaar en van der Lande.

Bij deze stemming waren afwezig de heeren van Lanschot en de Vries.

De Voorzitter: Ik heb thans de eer voor te stellen, de interpellatie te doen houden bij de behandeling van hoofdstuk XI der Staatsbegroting voor 1924 (*Departement van Koloniën*).

De heer de Waal Malefijt: Mijnheer de Voorzitter! Met uw voorstel kan ik mij niet vereenigen. Ik zou willen voorstellen, deze interpellatie te doen houden bij de behandeling van de Vlootwet.

De Voorzitter: Wenscht de heer de Waal Malefijt, dat ik zijn voorstel in stemming breng, of kan hij volstaan met aantekening van zijn stem tegen mijn voorstel?

De heer de Waal Malefijt: Neen, Mijnheer de Voorzitter, ik wensch stemming.

De heer de Gijselaar: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb mij verzet tegen het houden van deze interpellatie. Nu echter de Kamer in meerderheid besloten heeft, de interpellatie toe te staan, meen ik, hoewel er wel wat te zeggen valt voor het voorstel van den heer de Waal Malefijt, toch mijn stem aan uw voorstel te moeten geven.

De beraadslaging wordt gesloten.

De Voorzitter: Ik zal thans mijn voorstel in stemming brengen. Indien dat voorstel wordt aangenomen, meen ik te mogen aannemen, dat het daarvan afwijkende voorstel van den heer de Waal Malefijt daarmede vervallen is.

Het voorstel van den Voorzitter wordt in stemming gebracht en aangenomen met 29 tegen 2 stemmen.

Vóór hebben gestemd de heeren de Jonge, de Veer, Diepenhorst, de Wit, Anema, Westerdijk, Blomjous, Croles, Janssen, Cramer, Franssen, Slotemaker de Bruine, Haffmans, de Jong, Smeenge, Dobbelsmann, de Vos van Steenwijk, Haazevoet, W. Franssen, mevrouw Pothuis—Smit, de heeren van Wassenaer van Catwijk, de Zeeuw, van Kol, Verkouteren, Rink, de Gijselaar, Moltmaker, de Muralt en de Voorzitter.

Tegen hebben gestemd de heeren van der Lande en de Waal Malefijt.

Afwezig waren bij deze stemming de heeren van Lanschot en de Vries;

II. de ontwerpen van wet tot vaststelling van de Staatsbegroting voor het dienstjaar 1924 (2).

De algemeene beschouwingen worden hervat.

Hierbij zijn tevens aan de orde de motiën van orde van de heeren van Embden (64) en Wibaut (69).

De heer Diepenhorst: Mijnheer de Voorzitter! Vóór ik mijn eigenlijke rede aanvang, zij het mij vergund, eenig bescheid te geven op de vriendelijke opmerkingen, die de heer de Vos van Steenwijk wel zoo welwillend geweest is te richten aan het adres van de Commissie van Rapporteurs.

Mijn eerste woord moet zijn een woord van innige deelneming met het droeve fatum, dat op hem schijnt te rusten! Binnen een tijdvak toch van bijna tien jaren is driemaal in deze Kamer geklaagd over min juiste formulering door rapporteurs van het in de afdelingen behandelde en al die drie malen verkeerde de heer de Vos van Steenwijk in de droeve

(Diepenhorst.)

noodzakelijkheid de klacht te moeten uiten, dat onvoldoende aandacht was gewijd aan de opmerkingen, door hem in de afdelingen gemaakt. De eerste maal op 8 Juli 1915, toen op 17 Februari 1921 en eindelijk werd deze tragedie herhaald op Woensdag 23 April 1924.

Alleen met de laatste hebben wij ons hier bezig te houden. De geachte afgevaardigde verhaalde, dat hij „schroomvallig en bedeesd als altijd”, opname verzocht had van dit „zoetelijke” zinnetje:

„Een lid vestigde de aandacht op het feit, dat het Parlement in aanzien is gedaald en schreef zulks toe aan de werking van het evenredig kiesrecht.”

Schuchter wendde hij zich daarop tot den rapporteur om te vernemen, waarom die opmerking niet was opgenomen. Hij vernam van den heer Verkouteren, dat zij geen genade had kunnen vinden bij de collega's en opzettelijk niet was opgenomen.

Volhardende bij die zelfde schroomvalligheid en bedeesheid, voegde de geachte afgevaardigde daaraan de opmerking toe, dat rapporteurs niet mogen verdonkeremanen gevoelens, welke hun min welgevallig zijn. Hij sprak van het min voegzame pogen om een lid dezer Kamer den mond te snoeren; hij verklaarde zich Siberisch koud voor het gefluit en applaus van de Commissie van Rapporteurs; hij verzette zich tegen elke poging van medeleden om hem te beletten om zijn functie als lid derr Kamer te vervullen; hij weigerde zich onder curatele te laten zetten van op censuur beluste rapporteurs. Een en ander werd besloten met de heroïsche verklaring, dat de lijfspreuk van Groen van Prinsterer: *nemini me mancipavi*, aan niemand heb ik mijn vrijheid verpand, door hem als spreuk tegen aanmatigende rapporteurs werd uitgedragen.

Mijnheer de Voorzitter! In schroomvalligheid en bedeesheid dien geachten afgevaardigde wel niet geheel kunnende evenaren, maar toch trachtende hem daarbij zoo dicht mogelijk te naderen, waag ik het in enkele zoetelijke strophes de toedracht der zaak uiteen te zetten.

In overeenstemming met art. 44 van het Reglement van Orde der Eerste Kamer vergaderde de Commissie van Rapporteurs ter beslissing, welke gronden en bedenkingen naar haar oordeel in het Verslag behoorden te worden opgenomen. Uit de 3de afdeling, die mr. Verkouteren tot haar rapporteur verkozen had, werd in het Voorloopig Verslag, door de uitnemende zorgen van onzen hooggeachten griffier voorbereid, deze passage ter opname aangeboden:

„Gewezen werd op het verminderde aanzien van het Parlement, als gevolg van het feit, dat zooveel minder beteekenende personen daarin werden gekozen; vrij algemeen was de overtuiging, dat vooral de verkeerde toepassing van het beginsel der evenredige vertegenwoordiging dat euvel had veroorzaakt. De bekwaamsten komen niet meer op den voorgrond, maar wel de ijverigste propagandisten. Gevraagd werd, of een verbetering van die toepassing niet mogelijk was. Een propagandist moet evenals een portier, anderen binnen laten, maar zelf niet naar binnen gaan.”

De Commissie van Rapporteurs neigde tot de meening, dat opname dezer zinsnede min gewenscht was, omdat het Verslag dient om contact te oefenen met de Regeering en omdat in de gekozen formulering sterk op den voorgrond stond een klagen over den aard van het Parlement, waarop de Regeering bitter weinig kon reageeren. Om die reden besliste zij tot niet-opname.

Bij die beslissing wog zwaar het volgende:

Elk der aanwezige rapporteurs, hoofd voor hoofd, had de besliste overtuiging, dat de gewraakte zinsnede afkomstig was van den rapporteur persoonlijk. Dat die rapporteur verslag gaf van een opmerking van een ander lid, door den heer de Vos van Steenwijk of wien ook gemaakt, is van hem door geen enkelen der rapporteurs vernomen. Toen nu de rapporteur geen of zeer luttelen tegenstand bood tegen de gedachte om de zinsnede te doen vervallen, werd daartoe door de overige rapporteurs gereedelijk overgegaan.